

XVIII CONGRÉS D'ESTUDIANTS DE FILOLOGIA CATALANA

ALMODIS PEGUERA COMAS I MARINA RIBAS ESPARRELL

Dept. de Filologia Catalana i Lingüística General

almodis.peguera@gmail.com i marina.ribas.esparrell@gmail.com

Amb motiu de l'annual Congrés d'Estudiants de Filologia Catalana, organitzat pels alumnes d'aquests estudis de la universitat amfitriona, els passats 10, 11 i 12 d'abril del 2019 el campus de la Universitat de les Illes Balears va acollir-ne la divuitena edició. Literatura, gramàtica, mems o el secessionisme lingüístic van ser algunes de les temàtiques principals. Una acte breu va servir de benvinguda al més d'un centenar d'alumnes que va participar-hi, carregada d'un cert to humorístic, tot reivindicant que «som filòlegs i catalans».

La primera conferència va anar a càrrec de Laura Coll i Bàrbara Aguilar, alumnes de la UIB. Van fer una entrevista a Enric Bou i a Dominic Keown sobre el tractament de la llengua catalana a l'estranger. Tots dos van remarcar l'interès dels alumnes per aprendre'l, ja que fora d'aquí s'ensenya de manera horitzontal, és a dir, amb l'ajut d'altres arts i en altres llengües. Així, malgrat la complexitat d'encabir dues realitats diferents en una mateixa ponència, es van saber complementar de forma molt coherent les realitats dels entrevistats.

La segona conferència, «Dones fogueres: l'espai, el cos, l'espai del cos», va anar a càrrec de Glòria Julià. L'element vertebrador de la sessió va ser *Pedra foguera: antologia de poesia jove dels Països Catalans* (2008), llibre que recull poemes de vint-i-vuit joves poetes amb la pretensió de cobrir tota la zona lingüística de parla catalana. Julià va parlar sobre les diferents formes d'entendre el cos en la poesia catalana del segle XXI, tractant la relació entre dones i cos, el cos com a plaer i el cos com a patologia. De dones fogueres, se'n van destacar dues: Laia Martínez, qui sovint troba la satisfacció física amb ella mateixa i no amb d'altres, i Maria Calafell, per a qui el cos implica un afany de coneixement tan afable i respectable com la raó. Finalment, Julià va explicar que les poetes emergents d'avui es presenten amb un discurs bel·ligerant, afirmatiu amb la idea de cultura lliure de control i de fal·làcies històriques misògines.

L'última conferència del 10 d'abril va anar a càrrec de Nicolau Dols, «Hi ha lloc per la decència? Reflexions anarcogramaticals a l'ombra de George Orwell». La xerrada començava amb les diferències entre normativa, que té en compte els canvis socials que ha patit la llengua, i competència, definida com la perplexitat moral, és a dir, la primera reacció d'un parlant natiu al coneixement innat de la llengua. D'altra banda, es va desenvolupar el tema de l'estàndard, propostes de

variant que no són normatives. L'últim aspecte tractat va ser la tasca de l'autoritat normativa: «ningú ha decidit què és una cadira, però sí com s'escriu». La conferència va acabar amb una breu presentació de la figura d'Orwell i el concepte de diàglòssia (relació dialèctica entre dialectes i formes de l'estàndard), que no diàglòssia (situació sociolingüística en què dos idiomes o parlars són utilitzats amb valor social diferent, un per a funcions formals i l'altre per a informals). Declaracions d'un conferenciant a qui, a més, se li notava gran passió pel que explicava.

Va ser la darrera ponència del primer dia, no obstant això, la sessió no va acabar aquí. A part de comptar amb conferències acadèmiques, el congrés també va traslladar la literatura a la festivitat dels sopars; un concert de vers endins i un altre de jorra van sorprendre els estudiants la primera nit a Mallorca.

«Mems i grafits: folklore de moda, folklore de sempre» va encetar l'11 d'abril, a càrrec de Jaume Guiscafrè. Si hi ha cap gènere folklòric que avui continuï pujant en popularitat són els mems (nova versió millorada de la semiòtica, segons Guiscafrè). Entorn d'aquests i els grafits, va presentar una de les xerrades que més va captar l'atenció dels estudiants. Una presentació feta a base de fotografies de grafits reals i de mems en què va definir els dos conceptes des d'una perspectiva actual. Segurament, no són dues temàtiques en què, literàriament i gramaticalment parlant, la societat es fixi. De tota manera, sí que hi tenen molt a veure; els mems es constitueixen per elements fixos —com podria ser un text— i variables —altres textos i/o imatges—, i els grafits sovint fan servir recursos literaris i llenguatge poètic.

«Has fet l'amor amb una cabra? No, per què? Per començar una conversa» és un exemple dels moltíssims acudits que es van poder sentir a la xerrada a càrrec de Joan Melià: «La gramàtica fa riure». Quines estructures són recurrents en els acudits i quines ambigüitats poden presentar a través de la gramàtica són les preguntes sobre les quals va reflexionar, únicament mitjançant acudits. Analitzar-los lingüísticament va servir per adonar-nos que la gramàtica pot fer riure des de gairebé tots els punts de vista de què és formada: la interferència de la llengua, la polisèmia i l'homonímia, les metàfores, la dixi, els elements de la comunicació, les anàfores de referència i de sentit, etc. Així, l'acudit de la cabra tracta el canal i la funció fàtica dins dels elements de la comunicació.

Després de dinar, Gabriel Bibiloni va encetar de nou la sessió amb «Què fem amb els hispanismes?». Analitzant què és una interferència i què és una interferència en català, va fer una breu explicació de la situació lingüística catalana enfront de la llengua subordinant del nostre territori, l'espanyol. També va diferenciar interferència d'intercanvi, com ara un manlleu, i interferència de subordinació, que, segons Bibiloni es deu al context social en què un territori està políticament subordinat a un altre, com és el cas de Catalunya des del segle XVIII. És aleshores quan la llengua dominant es converteix en referent de la innovació i, en el procés de creació de mots, la paraula entrant passa per l'espanyol abans d'arribar al català. Bibiloni, doncs, plantejava «què fem amb els hispanismes?». Va donar tres respostes: l'opció Fabra, consistent a substituir o suprimir tots els hispanismes; l'opció intermèdia, és a dir, l'acceptació d'una part dels hispanismes, i l'opció

anglesa, l'acceptació total. Així, la ponència va concloure sensibilitzant la comunitat filòloga estudiantil en què les llengües subordinades tendeixen a convertir-se en una còpia de la dominant.

Seguidament, Maria Magdalena Gelabert va presentar «La figura de la dona a l'aplec de rondalles mallorquines d'Alcover». En va fer una anàlisi des de la perspectiva de la dona, sense anar més enllà de l'argument en què se centra l'aplec. La principal qüestió tractada va ser si les rondalles de Mossèn Alcover són masclistes i com hi surten representades les dones. Malgrat que la conclusió va ser afirmativa, Gelabert va demostrar que, en fer una lectura acurada, s'hi poden observar dones fortes amb un paper fonamental i actiu.

Un dels temes més esperats al Congrés va arribar a última hora del segon dia: la conferència sobre el «Gonellisme. Particularisme i secessionisme lingüístic a les Illes Balears», a càrrec de Xavier Canyelles. Es va iniciar la ponència amb la contextualització històrica del tema i es va seguir explicant tant la posició favorable a la unitat lingüística, com al secessionisme lingüístic —moviment que defensa el mallorquí com a llengua diferent i independent del català. Canyelles explicava que a causa de l'associació de la llengua catalana a Catalunya, molts habitants de les Illes Balears veuen el mallorquí com una altra llengua. Actualment, aquest és un tema encara candent, ja que socialment no s'ha arribat a cap posicionament consensuat sobre si el mallorquí és un idioma diferent al català.

A l'hora de sopar, aquest cop, l'organització del Congrés va preparar un recital poètic seguit d'una glosada, amb autors mallorquins de referència als Països Catalans. La gran varietat de poemes recitats per Bartomeu Crespí, Jofre Palau i Miquel Àngel Adrover va anar seguida de les improvisacions a *cappella* de glosadors com Mateu Xurí. Una vetlla distesa, que va tractar temes d'interès amb un toc de tradició i voluntat de canvi.

Al tercer dia, tres rutes literàries van sorprendre els estudiants: la «Ruta literària pel cementiri de Palma» a càrrec de Damià Pons, «Palma medieval» amb Gabriel Ensenyat i Maribel Ripoll, i la «Ruta literària per Palma» organitzada pels alumnes de 4t de Filologia Catalana de la UIB. La primera explicava les particularitats de diversos autors, entre ells Bartomeu Rosselló-Pòrcel. La segona va descobrir com va entrar el rei Jaume a Al-Mayurca, i la tercera va fer un recorregut pels indrets més literaris de la ciutat, on els alumnes-poetes recitaven poesia i n'explicaven el significat en un entorn inigualable: els mateixos llocs on els propis autors es van inspirar per a escriure les seves obres.

Finalment, va arribar la darrera ponència. Margalida Pons va parlar sobre «Blai Bonet, la veu desenfocada i el temps embogit». Pons va focalitzar la conferència en dues de les obres de Bonet, que la crítica sovint ha rebutjat per la seva forma, malgrat la qualitat poètica excepcional que posseeixen. Són *El poder i la verdor* (1981) i *El teatre del gran verd* (1983). Per últim, va fer referència als dos conceptes que donaven títol a la conferència: el temps embogit, per l'anacronisme en els poemes de Bonet, i la veu contaminada, per fer seves altres veus. Va ser, doncs, la xerrada que va posar punt i final a uns magnífics tres dies filològics.

En definitiva, el Congrés va deixar grans expectatives per a l'any vinent. La cloenda, més festiva, va ser el moment idoni per descobrir, a través d'una assemblea, qui acollirà, a priori, la dinovena edició del Congrés d'Estudiants de Filologia Catalana el 2020: la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. El XVIII Congrés d'Estudiants de Filologia Catalana va resultar una experiència que, a més d'enriquidora i divertida, va deixar tothom amb ganes de més. Els conferencians van aconseguir xerrades amenes que van descobrir als oients nous punts de vista sobre diferents cares de la filologia catalana. Alguns d'aquests aspectes són qüestions, actualment, molt controvertits, com el secessionisme lingüístic a les Illes; d'altres, però, són assumptes que no havien estat tractats obertament des d'una òptica similar a l'adoptada pel ponent, com ara la conferència sobre mems i grafits.

Per tot això i per l'experiència única de reunir gran part dels aspirants a filòlegs catalans, valorem el Congrés com una oportunitat excepcional de conèixer les altres realitats d'un mateix territori lingüístic. Per l'autogestió demostrada en l'organització del Congrés, els futurs experts en llengua i literatura del país, com a comunitat organitzada i treballadora en el seu àmbit d'estudi, apunten a convertir-se en un gran patrimoni per la llengua.